

— JELENTÉS —

A SZÉKELY NEMZETI MÚZEUM

1907. ÉVI ÁLLAPOTÁRÓL.

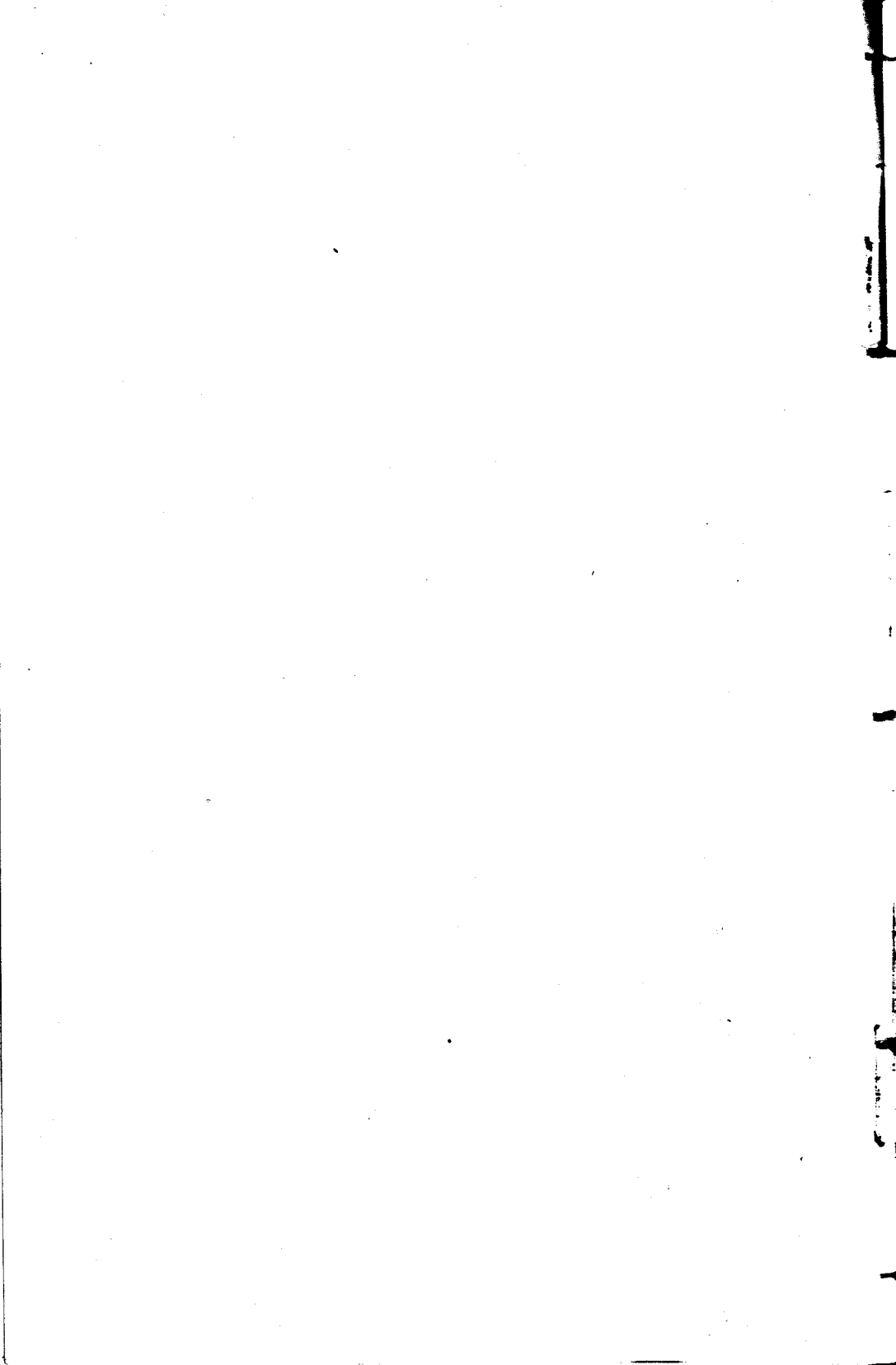
AZ IGAZGATÓ-VÁLASZTMÁNY JELENTÉSE

A MÚZEUMOK ÉS KÖNYVTÁRAK
ORSZÁGOS FŐFELÜGYELŐSÉGÉHEZ.

SEPSISZENTGYÖRGY.

ICEAI-NYOMDA-RESZVÉNYTÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA

1908.

Méltóságos Főfelügyelőség!

A Székely Nemzeti Múzeum 1907. évi állapotáról szerkesztett köteles jelentésünket az alábbiakban teljes tisztelettel adjuk. Jelentésünk a mlts. Főfelügyelőség utasításaitól némi tekintetben eltér, némely a mlts. Főfelügyelőség előtt talán ismeretes ügyek részletesen vannak leírva. Ennek oka az, hogy jelentésünkkel a nagy közönségnek is tájékoztatást kívánunk adni, mivel Múzeumunk jelenlegi állapotában a közönség érdeklődésének ébrentartására más eszközzel alig rendelkezünk.

Általános múzeumi szempontból az 1907. év folyamán legnevezetesebb esemény volt az ő császári és apostoli királyi felsége által június 19-én jóváhagyott új szabályzatnak megfelelően a mlts. Főfelügyelőség ujjá szervezkedése. Az erről szóló értesítést s az új szabályzatot 818—1907. sz. a. kaptuk. Igazgató-Választmányunk örömmel ragadja meg ez alkalmat is, hogy a mlts. Főfelügyelőségnek minden egyes tagját üdvözölje. Mivel az új Főfelügyelőségben a régi tagokat, kik Múzeumunk iránti jóindulatukat, nem egy ízben éreztették, örömmel látjuk, Igazgató-Választmányunk legjobb reménységgel ajánlja Múzeumunkat a mlts. Főfelügyelőségnek további hathatós támogatásába.

Igazgató-Választmány működése.

I.*

Igazgató-Választmányunk az 1907. év folyamán három ülést tartott. Az első ülés február 18-án, a második június 4-én, a harmadik augusztus 14-én volt s összesen 34 jegyzőkönyvi szám alatt tárgyalattak a folyó ügyek. A rendes adminisztrációt, továbbá a gyűjtemények gyarapítása és őrzése

* Az oldalt lévő római számok a mlts. Főfelügyelőség 59—1906. sz. utasításában megjelölt beosztás számainak felelnek meg.

körüli munkát, mint eddig is, a múzeumőrök az Igazgató-Választmány elnökével egyetértőleg végezték s e munkáról időnként az Igazgató-Választmánynak beszámoltak.

Személyi
ügyek.

Kovács László, Múzeumunknak 12 éven át buzgó pénztárosa tisztétől minden marasztás dacára ez évben megvált. Lemondását Igazgató-Választmányunk őszinte sajnálattal vette tudomásul, a 12 évi buzgó, lelkiismeretes, pontos munkálkodásért köszönetét jegyzőkönyvében megörökítette s elismerése kifejezéséül volt pénztárost továbbra is állandóan az Igazgató-Választmány rendes tagjának tekinti. Helyébe pénztárosnak az Igazgató-Választmány egyhangulag Sipos Sámuel árvaházi igazgatót választja, kinek a közügyek terén ismeretes buzgó-sága teljes biztosíték arra, hogy Múzeumunk pénztárának kezelése pontos, lelkiismeretes és önzetlen kezekbe van helyezve.

Elavult, de még érvényben lévő alapszabályaink az alapító, vagy családja megbízottjának Igazgató-Választmányunkban egy helyet biztosítanak. Ez a hely már régóta üres volt. Igazgató-Választmányunk azonban úgy az alapító, néhai özv. Cserey Jánosné iránti hálás kegyeletből, mint más tekintetektől is szükségesnek találta, hogy az alapító családja Igazgató-Választmányunkban képviselve legyen, a képviselőre az alapító testvérét, Z a t h u r e c z k y Gyula földbirtokost kérte fel, kit ennél fogva az Igazgató-Választmány állandó rendes tagjának tekintünk.

Ezen kívül még szükségesnek mutatkozott a tagok számának kiegészítése olyanokkal, kik Múzeumunk iránt eddig is meleg érdeklődéssel viseltettek. Így választott meg Vajna István árvaszéki elnök és dr. Bene István ügyvéd, orsz. képviselő s ennek folytán az Igazgató-Választmánynak az elnökkel, pénztárossal és két múzeumőrrel együtt jelenleg összesen 15 tagja van.

Építésiügy.

A mlts. Főfelügyelőség kegyes előterjesztése és ajánlata folytán a vallás- és közoktatásügyi Miniszter ur tárcájának már 1906. évi költségvetésébe Múzeumunk részére felvett 50,000 kor. építési segélynek 10,000 koronás 2. részletét 1907. július 26-án kelt 81,836. sz. rendeletével a helybeli adóhivatalnál kiutalta. Ez összeget takarékpénztárba helyeztük s az eddig kiutalt s takarékpénztárban elhelyezett építési államsegély kamatokkal együtt 1907. év végén 20,675 kor. 96 fillér volt.

Sajnálattal kell azonban jelentenünk, hogy az építés kérdése építkezési viszonyok változása miatt az 1907. év folyamán sem nyert megoldást. Gyűjteményeink jelenleg is az eddigi szomorú helyzetben vannak, sőt az évi gyarapodások

az eddig félig-meddig használható anyag használhatóságát is ma holnap teljes lehetetleníté teszik. Feljegyzésre méltónak találjuk, hogy Múzeumunk közel 70.000 darabból álló gazdag anyaga jelenleg milyen elhelyezésben van. A régebbi, főképpen régiségtári anyag rendszertelenül összehalmozva egy, a közönség számára is megnyitható piaci bolthelyiségben van; a könyvanyag főrésze, az oklevéltár és irattár a kollégium belsőjében lévő könyvtári szobában van, mely egyszersmind dolgozó szoba is, de mely az újabb gyarapodásokból került s feldolgozás alatt álló különböző tárgyakkal annyira zsufolva van, hogy nemcsak a könyvekhez jutás, de a pusztá irdai munka elvégzése is csaknem lehetetlen. A folyton gyarapodó könyvanyagnak is csak úgy tudunk helyet szerezní, hogy a kevésbé használatos régebbi anyagból egy-egy részt időnként ládába csomagolva teszünk el a bérelt raktárhelyiségbe. A régi könyvanyag egy része a kollégium folyosóján zárt szekrényben, a padláson s a Jókai-utcában bérelt raktárhelyiségben ládáknban leszögezve van. A kollégium padlásán és udvarán nagyobb fa- és kőtárgyak, egyik előszobában zárt szekrényben, a kollégium természetrajzi gyűjteményében kitömött madarak, lepkék stb., egyik hivatalos helyiségében képekkel és néprajzi tárgyakkal együtt természetrajzi tárgyak; a bérelt raktárhelyiségben 38 ládában főképpen néprajzi tárgyak és könyvek, a kollégium egyik kamra helyiségében néprajzi tárgyak vannak.

D v o r á k Ede műépítész április 13-án kelt beadványában értesített, hogy a régebbi megállapodások alapján készített terveket minden felszereléssel és mellékletekkel együtt a mlts. Főfelügyelőséghez benyújtotta. A mlts. Főfelügyelőség azonban dr. Bene István orsz. képviselő útján 369—1907. sz. a. arról értesített, hogy a beterjesztett tervek költségvetése oly alacsony egységárak alapján készítettett, melyek szerint a mostani változott viszonyok mellett az építkezés lehetetlen; ennek következtében a beadott tervektől el kell tekinteni s a megoldásnak új módjáról kell gondoskodni, a mire nézve a mlts. Főfelügyelőség az építészeti szakmegbízott közbenjöttével a kellő lépéseket legközelebb meg fogja tenni. Időközben megjelent a nmlts. vallás- és közoktatásügyi Miniszter urnak 42,429. sz. rendelete a közművelődési házak felállítására vonatkozólag. Ennek következtében Igazgató-Választmányunk a június 4-én tartott üléséből 60—1907. sz. a. úgy a mlts. Főfelügyelőséghez, mint a nagymélt. vallás- és közoktatásügyi Miniszter úrhoz sürgős felterjesztést intézett, melyben részletesen kifejtettük mindazon körülménye-

ket, melyek egyfelől nemzeti művelődési szempontból kívánatos, sőt szükségessé teszik, másfelől Múzeumunknak a már rendelkezésre álló eszközök segítségével megkönnyítik, hogy Múzeumunkkal kapcsolatosan városunkban ilyen köz-művelődési ház létesüljön. Felterjesztésünkben e célra a pusztán múzeumi épületre már megszavazott 50,000 korona államsegély mellé újabb államsegélyt, illetőleg annak kieszközlését kértük.

Nem mulaszthatjuk el, hogy e kérdés fontosságára minden illetékes tényező figyelmét s ezáltal jóakaratu támogatását és segítségét itten e helyen is fel ne hívjuk. A székelység a nemzetiségek tengerében távol a nagy magyarságtól kizárólag önerején nemcsak fentartotta magát, ezer éven át megőrizvén nemzetiségét s ezzel együtt sajátos kulturáját, hanem állandóan gyarapította a nagy magyarságnak sokszor fogyatkozó erejét úgy fegyverével, mint eszével. Az idők folyása a viszonyt megfordította. Most a székelység van ráutalva a nagy magyarság segítségére s az új idők harcában, melyet nem harci fegyverekkel, hanem az ipar, kereskedelem, közgazdaság de legfőképen a kultúra fegyvereivel kell megküzdeni, a segítséget joggal kéri és várja. Ha az ipar, kereskedelem s gazdasági téren jogosult a kivételes elbánás a székelység érdekében, azt hisszük, többszörösen jogosult ez a kultúra terén, mert minden látszólagos siker dacára is — mely a különböző fajta iskolák nagyszámában mutatkozik — el kell ismernünk, hogy e téren a magyarságot fentartó elemek között aránylag legszegényebb a székelység. Népünkben s egész társadalmunkban lévő szellemi őserő, művészi hajlandóság, sajátos eredetiség rendszertelenül elforgácsolódik, vagy eredménytelenül megsemmisül nagy veszteségére a nemzeti kultúrának. Mi, kik ezt napról-napra szemléljük, fájdalommal tapasztaljuk, hogy a tudomány és művészetek iránti érdeklődés csökkenése az e célra hozandó áldozatokat is maholnap megszünteti. Gyorsan és erőteljes módon kell itten segíteni! Városunkat helyzete, fekvése s minden más körülmény a székelység egyik legfontosabb védőbástyájául rendelte. Az egész Székelyföldön a maga nemében egyetlen kulturintézmény a mi Múzeumunk. A nemzeti kultúra szempontjából akkor felelne meg teljesen a maga hivatásának, ha közoktatásügyünk jelenlegi vezetőjének nemes és fontos eszméje nálunk is testet öltene, azaz: ha az általános népműveltséget s művészetet terjesztő közművelődési házzal kapcsolatosan kapná meg azt a hajlékot s abban azokat az eszközöket, mely

hajlékban s mely eszközökkel székely népünk műveltségének irányítója s ezzel együtt a magyarság nagy nemzeti közművelődési házának egyik erős sarokköve lenne.

Azt hisszük, hogy éppen ezek a körülmények indították a mlts. Főfelügyelőséget is arra, hogy a felállítandó közművelődési házak egyikének helyéül városunkat ajánlotta a mlts. Minister Úrnak. E nevezetes körülményről Igazgató-Választmányunk mlts. dr. Fejérfataky László udvari tanácsos, orsz. felügyelő úr személyes szóbeli előterjesztéséből az augusztus 14-én tartott ülésen örömmel értesült. Országos Felügyelő úr miután Múzeumunk gyűjteményeit, azok elhelyezését, kezeletét hivatalosan megvizsgálta, a mlts. Elek és Béla főispán úr jelenlétében tartott ülésen részletesen előterjesztette a Múzeummal kapcsolatos közművelődési ház tervét, számbavette a rendelkezésre álló anyagi fedezetet és várható segítségeket. Mlts. Elek és Béla főispán úr az orsz. felügyelő úr előterjesztéséért a maga részéről meleg köszönetet fejezett ki s kijelentette, hogy az építésügy mielőbbi megoldása céljából a kérdést állandóan legmelegebb pártfogásban részesíti, s erkölcsi befolyásával azon lesz, hogy a székelyföldi összes tényezők a Múzeum céljaira lehető áldozatot hozzanak s támogassák Múzeumunkat céljai elérésében. Gödrösi Ferenc elnök pedig, mint a város polgármestere a város közönsége nevében kijelenti, hogy a közművelődési ház fenntartásához a orsz. felügyelő úr előterjesztésében kívánt és a város anyagi viszonyaihoz mért hozzájárulást a város bizonyára készséggel fogja megadni. Igazgató-Választmányunk mindezeket nagy örömmel és köszönettel vette tudomásul s elhatározta, hogy a tervvázlatokat e tervek megfelelően Malmos Andor helybeli kir. mérnökkel sürgősen elkészítteti s a maga körében minden lehető megtesz e nagyfontosságú terv megvalósítására. A sürgősen elkészített tervvázlatokat szeptember 8-án felküldöttük, de a közművelődési házak elhelyezésének kérdése mind-ezideig még nem nyert elintézést. Igazgató-Választmányunk azonban teljes reménységgel várja e kérdés elintézését, mert meg van győződve arról, hogy kérésünk nem lesz eredménytelen.

Az Igazgató-Választmány korábbi tervének megfelelően a Múzeum telkének felső részét, mely a tervezett építkezésen hátul esik, az 1907. év tavaszán és őszén a nmélt. földművelésügyi miniszter urtól kedvezményes árban kapott különféle gyümölcsfacsemetékkel beültettük. A beültetett terület körülbelől 1000 □méter, mely területen 91 drb csemete van elültetve.

A Múzeum-
kert belási-
tása.

Az Erdélyi Gazdasági Egyesület kezdeményezésére városunkban szeptember 29., 30., október 1., 2. és 3. napjain kiállítás rendeztetett. A rendezőségben a gazdasági egyesületek, székely kirendeltség, Székely-Társaságok, stb. mellett Múzeumunk is helyet foglalt s talán ennek köszönhető, hogy a tulnyomóan gazdasági kiállításnak V. vagyis a néprajzi, háziipari és természeti kincsek osztálya a többi u. m. állat-, termény-, gyümölcs- és géposztályával egyenrangú, sőt székely szempontból a legjellemzőbb s legérdekesebb s talán legtanulságosabb osztálya lett. Ezt a kiállítást megtekintő nmélt. D a r á n y i Ignác földművelésügyi miniszter ur elismerő nyilatkozata mellett a helyi, vidéki és fővárosi lapok, meg a látogatók ezreinek véleménye bizonyította. Hü tükre volt ez az osztály a sajátos székely teremtőerőnek is, de a székelység elhagyatottságának és szegénységének is. Bebizonyította ez osztály gyűjteménye azt, hogy a már kivesző székely háziiparban milliókat jövedelmező nemzeti tőke hever és van veszendőben. Itt is csak azt láttuk, hogy miként forgácsolódik el egy eredeti, sajátos, nyers, de fejlődésképes kultura tőke, tervszerű kiművelés, egységes irányítás s értékesítés híjával.

A kiállításon H á r o m s z é k-vármegyén kívül C s i k- és U d v a r h e l y-vármegye is hatalmas csoporttal vett részt. Csik-vármegye főispánjának felhívására Múzeumunk a megye néprajzi és háziipari anyagának, természeti kincseinek összegyűjtése és a kiállításon való bemutatása céljából részletes munkatervet dolgozott ki.

Múzeumunk válogatott jellemztes székely néprajzi tárgyak csoportját állította ki. A kiállítás legnagyobb eredménytel Múzeumunk gyűjteményeinek gyarapodására volt, mert részint ajándékozás, főképpen vásárlás útján leginkább a néprajzi gyűjtemény nagy számú tárgyakkal gyarapodott. Részletes kimutatás erről az egyes gyűjteményekről szóló gyarapodási kimutatásba található.

A kiállítás rendező-bizottságában Múzeumunkat dr. L á s z l ó Ferenc múzeumőr képviselte. Szorgalmazására létesített ez az osztály. A kiállítás elnökségének felhívására, mint a néprajzi osztály vezetője lelkes munkatársaival végezte a munkaterv megállapításának, az anyag összehozásának, át-vételének, elrendezésének, őrzésének, majd pedig a szétosztásnak munkáját.

Igazgató-Választmányunk a február 18-án tartott ülésben értesült arról, hogy a néhai alapító által az alapítás alkal-mával tett 2000 kor. alapítvány, mely több évi kamattal együtt 2900 koronára nőtt, a Múzeum pénztárába befizettetett.

Egyidejűleg határozatba ment, hogy ez alapítvány további kamatai is addig tőkésítsenek, míg az alapítványi tőke 3000 koronára kiegészül s ez összegben külön, mint Cseréyné-alap kezeltessék. Az alapítvány a meghatározott összeget 1907. év végével elérte s így ezutáni kamatai már felhasználhatók.

* * *

A gyűjtemények gyarapodásáról és a törzsanyag állományáról szóló kimutatást A) és B) rovatos íveken mellékeljük. Ezek szerint 1907. évben gyarapodás: 1. Könyvtárnál: 577 drb. 2. Régiségtárnál: 731 drb. 3. Néprajzi gyűjteménynél: 686 drb. 4. Képzőművészeti gyűjteménynél: semmi. 5. Természettudományi gyűjteménynél: 666 drb.

II.
Gyűjtemények
állománya.

A gyűjtemények törzsanyagának állománya 1907. év végén: 1. Könyvtárnál; 41,110 drb. 2. Régiségtárnál: 11,554 drb. 3. Néprajzi gyűjteménynél: 4811 drb. 4. Képzőművészeti gyűjteménynél: 462 drb. 5. Természettudományi gyűjteménynél: 7452. drb. Összesen: **65,389** drb.

Múzeumunk részére 1906-ra kiutalt 2000 kor. gyarapodási államsegély s az előző évi maradványok felhasználásáról beterjesztett 16—1907. sz. elszámolásmunkát a mlts. Főfelügyelőség 288—1907. sz. alatt jóváhagyó tudomásul vette.

III.

Az 1907. évre folyósítandó gyarapodási államsegélyért 21—1907. sz. alatt beadott kérelmünkkel együttesen beterjesztettük e segély felhasználására vonatkozó tervezetet is, mely tervezet 330—1907. sz. alatt megerősítést nyert s ennek megfelelően használtuk fel a rendelkezésre bocsátott segélyösszeget.

A mlts. vallás- és közoktatásügyi Miniszter úr a mlts. Főfelügyelőség ajánlatára 57,270—1907. sz. rendeletével az 1907. évre 1900 korona gyarapodási segélyt utalt ki Múzeumunk részére a következőképen megjelölt célokra és összegekben: könyvtári szükségletekre 600 kor., régiségtári szükségletekre 400 kor., néprajzi gyűjtésre 400 kor., természettudományi gyűjteményre 500 kor. Erről minket a mlts. Főfelügyelőség 868—1907. sz. alatt értesített. Ez államsegély felhasználásáról készített részletes elszámolást s az abból szerzett tárgyakról készített részletes kimutatást a mlts. Főfelügyelőség 1207—1907. sz. intézkedése folytán folyó 1908. év január 30-án, 9—1908. sz. alatt már felterjesztettük. Az elszámolás főbb adatai következők:

1907. évi
államsegély.

1. Könyvtárnál: rendelkezésre állott 600 kor. felhasználtott 600 kor. 2. Régiségtárnál: rendelkezésre állott előző évi

198 kor. 40 fil. maradvánnyal együtt összesen 598 kor. 40 fil., felhasználhatott 570 kor. 85 fil., átmegey 1908. évre 27 kor. 55 fil. 3. Néprajzi gyűjteménnyel: rendelkezésre állott előző évi 588 kor. maradvánnyal együtt összesen 988 kor., felhasználhatott 988 kor. 4. Természetrjai gyűjteménnyel: rendelkezésre állott előző évi 256 kor. 42 fil. maradvánnyal együtt összesen 756 kor. 42 fil., felhasználhatott 568 kor. 15 fil., átmegey 1908. évre 191 kor. 27 fil.

IV. Gyarapodás. A gyűjtemények gyarapodásáról, a vásárlás vagy ajándék útján szerzett tárgyakról az ajándékozók névsorának közlésével a gyűjteménycsoportok sorrendjében az alábbiakban számolunk be.

I. Könyvtár és levéltár. A mlts. Főfelügyelőség által jóváhagyott felhasználási tervezet alapján a könyvtár gyarapítására alapvető tudományos szakmunkákat, összefoglaló, ismeretterjesztő műveket szereztünk be. Tájékozódás céljából az alábbi könyvek rövid címét, mint a megelőző években, az idén is felsoroljuk. A *-gal jelölt munkák adományok, vagy cserepéldányok.

Könyvek jegyzéke.

Ácsády J. A magy. jobbágyság tört. Bpest. 1906. (8 K). — *Adattár Délmagyarország XVIII. sz. történetéhez. Temesvár. 1907. — Akadémiai Almanach 1907-re. Bpest. 1907. — *Állami költségvetés 1907-re (19 drb). — *Állami zárszámadás 1905-re. — *Autonom Vámtarifa. Bpest. 1907.

*Bácsbodrogyvármegyei tört. társ. évkönyve. XXII., XXIII. évf. — *Barna É. Tanulságok a bukaresti kiállításról. Kolozsvár. 1906. — Bartal A. A magyarorsz. latinság szótára. Bpest. 1901. (30 K). — Beöthy Zs. Művészetek tört. II. k. Bpest. 1907. (14-40 K). — Bielz Siebenbürgen. Hermannst. 1903. (4 K). — *Boldizsár K. Tájékoztató népeleti tárgyakat gyűjtők számára. Debrecen. 1906. — *Bolle J. A selyemtenyészés Japánban. Bpest. 1899. — Bourdeau J. A jelenkori gondolkodás mesterei. Bpest. 1907.

Connert J. A székelyek alkotmányának históriája. Székelyudv. 1907. (6 K). — *Cserhádi S. Ált. és különl. növénytermelés. I—II. k. Magyaróvár. 1900—1901. — Csiky Ernő Magyarország bogárfaunája I. k. 4. f. Bpest. 1907. — *Csipkés Gy. Igaz hit. Szeben. 1666. — *Csutak V. Háromszék fölkelése a Rákóczi-szabadságharc elején. Sepsiszentgyörgy. 1907.

Déchy M. Kaukázus. Bpest. 1907. (27 K). — Darvai M. Benvenuto Cellini élete és művei. Budapest. 1907. (8 K).

*Egán E. Kárpátaink közgazd. hivatása Bpest. 1890. — *EMKE 1907. évi jelentése. Kolozsvár 1907. — *Endródi S. Századunk irod. képekben. Bpest. 1900. — *Erdélyi Múzeum

Egyl. II. vándorgyűl. emlékkönyve. Kolozsvár. 1907. — *Erd. Múz. Egyl. Évkönyve 1906-ra. Kolozsvár. 1907. — *Erzsébet királyné emlékfái. Bpest. 1899. — Escott A mai Anglia. Bpest. 1907. — *Eszterházy S. Társad. kiválás. Kassa. 1906.

Fabó B. A magyar népdal zenei fejlődése. Bpest. 1908. (24 K). — *Fadlallah el H. M. Utazásom Mezopotamiában. Bpest. 1904. — *Földmivelésügyi miniszter jelentése 1904—1907. évi működéséről. Bpest.

*Gazdasági munkás- és cseléd lakások Bpest. 1906. — *Gönczi L. Székelyudv. ref. kollegium az utóbbi másfél évtized alatt. Székelyudv. 1907.

*Hanusz I. A fák birodalmából. Bpest. 1903. — *Hanusz I. A növények világából. Bpest. 1901. — *Hanusz I. Égen és földön. Budapest. 1904. — Heinrich G. Egyet. Irod. tört. III. k. Bpest. 1907. (20 K). — *Herman Ottó Madár-védelmi egyezmény. Bpest. 1907. — Hoernes M. Urgeschichte d. bildend. Kunst in Europa. Wien. 1898. (18 K). — Huszka J. Teremtsünk igazi magyar műipart! Sepsiszentgyörgy. 1890. (3 K).

*Ikafalvi. Szőlőmivelésről. Kolozsvár. 1901.

*Jablonowszky J. A gyümölcsfák s a szőlő kártevő rovarai. Bpest. 1906. — *Jókai M. Egy magyar nábob. Bpest. 1894.

*Keller Gy. Mezőgazd. háziipar. Bpest. 1903. — Kem-pelen B. A nemesség. Bpest. 1907. (5·75 K). — Kertész. A. Udvarhvm. földrajza. Székelyudvh. 1904. — *Kossuth F. A ki-egyezésről. Bpest. 1907. — *Kovács J. Szeged és népe. Szeged. 1901. — *Krolopp A. Bosznia Hercegovina mező-gazd. viszonyai. Bpest. 1904. — Kulinyi Zs. Szeged új kora. Szeged. 1901. — *Kuzsinszky B. Budapest régiségei. IX. Bpest. 1906. — *Kvassay J. A Duna- és Tiszavölgyi ármen-tesítő hivatalokra vonatk. statist. adatok. Bpest. 1900.

*Magyar Nemz. Múzeum jelentése 1906-ról. Bpest. 1907. — Magyar Tört. Eml. I. oszt. 33. k. Bpest. 1907. (10 K). —

*Magyar farm-rendszer. Bpest. 1893. — Magyar királyság. városi címerei. Bécs. 1887. (12 K). — *Magyarorsz. földmiv. ügye 1901—905. évben. Bpest. — Malonyay D. A magyar nép művészete. I. k. Bpest. 1907. (24 K.). — Malonyay D. Mun-kácsy M. I—II. k. Bpest. 1907. (16 K). — Marczali H. Az 1790—91. országgyűlés. Bpest. 1907. I—II. k. — *Márki S. Árpád vezér. Kolozsvár. 1907. — *Melanchton Cronicon. Wittebergae. 1560. — *Mezőgazd. kísérl. ügyi intézmények Magyarországon. Bpest. 1900. — Modern festők. 1907. évi folyam. (30 K). — *Molnár I. A nemes fűz termelése. Bpest. 1903. — *Molnár

I. Magyar pomologia. I—III. füzet. Bpest. — *Muz. és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelőségének 1906. évi jelentése. Bpest. 1907. — *Muz. és Könyvtárak orsz. tanácsának 1906. évi jelentése. Bpest. 1907. — Műveltség Könyvtára V. k. Bpest. 1907. (21·60 K.)

*Orosz E. Tört. előtti cölöpépitm. — *Országgyűlési nyomtatványok: 1. Jegyzőkönyv, 2. Irományok, 3. Napló, 4. Ált. Utmutató.

Paál S. A Székely nép. Bpest. 1904. (2 K). — Pauler Gy. A magy. nemz. tört. az Árpádházi királyok alatt. I—II. k. Bpest. 1899. (12 K). — Pekár Gy. Ferrara. Ravenna. Firenze. Bpest. 1907. (8 K). — Pekár K. A magyar nemzeti szépről. Bpest. 1906. (9 K). — *Podmaniczky Gy. Magyarország lótenyésztésének kézikönyve. Bpest. 1903. — *Pozsonyi orvos term. tud. egyesület közleményei VIII—XIII., XV—XVII. k. — *Pozsony és környéke. Pozsony. 1865.

Quellen zur Geschichte. u. Stadt Brassó. I—IV. Bd. Brassó 1886—1903. (24·66 K).

*Rácz Gy. Gazd. Önállóság. Bpest. 1905. — *Rácz S. Homoki szőlőművelés. Bpest. 1901. — *II. Rákóczi F. Kassa multjában. Kassa. 1906. — Rákóczi-tár I—II. k. Pest. 1866—1868. (10·72 K). — *Reizner J. Szeged tört. I—IV. k. Szeged. 1899—1900. — Réthy L. Corpus Nummorum Hung. II. k. Bpest. 1907. (10 K). — *Rhé Gy. Ős és ókori nyomok Veszprém körül. Bpest. 1905.

*Sándor J. Emlékezés gróf Korniss V. és gróf Teleki D.-re. Kolozsvár. 1907. — Schack B. Magyar kereskedők könyve. I—II. k. Bpest. 1907. (40 K). — *Sebes D. Emlékirat az erdélyrészi telepítésről. Marosvásárhely. 1905. — *Sebesyén E. A romániai magyarok élete. Bpest. 1904. — *Solyomossy E. Háziiparunk érdekében. Székelyudvarhely. 1907. — *Slatin P. Tűzzel-vassal a Szudánban. I—II. k. Bpest. 1896. — Szádeczky L. Csiki székely krónika. Bpest. 1906. (4·32 K). — Szalay L. Magyar Tört. Emlékek IV—V. k. Pest. 1865. (16·80 K). — *Székely akció 5 éve. Bpest. 1907. — *Szontágh J. Az új munkásbirt. törv. jav. Bpest. 1906.

*Thury E. Isk. tört. adattár I. k. Pápa. 1906. — *Tragor I. Vác vára és képei. 1906. — *Török I. Kolozsvári ref. Kollegium tört. I—III. K. Kolozsvár. 1905. — Turul. XX—XXIV. évf. (47·50 K).

Vajna K. Hazai régi büntetések I—II. k. Bpest. 1906. (24 K). — Varjú J. A magyar szellemi művelődés tört. Debreczen. 1907. (6 K). — *Verhandl. d. Verein f. Naturkunde zu Pressburg. I—IX. 1856—1866. Neue Folge I—VII. H.

1871—1891. — *Viczia E. Magyarország vizi erői. Bpest. 1905. — Vitos M. Csikmegyei füzetek. Csikszereda. 1894. (12:58 K).

Ürmössy L. Erdély irányadó lapja. Kolozsvár. 1907. (7:88 K).

Zolnay Gy. Nyelvelmékeink a könyvnyomtatás koráig. Bpest. 1907. (20 K). Zsilinszky M. A magyarhoni prot. egyh. tört. Bpest. 1907. (17 K).

Folyóiratok és lapok: Archaeologiai Értesítő. — Annales Hist. Naturales Mus. Nat. Hung. (A Magyar Nemz. Múz. természetrajzi osztályainak folyóirata. — Akadémiai Emlékbeszédek. — Akadémiai Értesítő. — *Belügyi Közlöny. — *Délmagyarországi tört. és régészeti múzeum-társulat közlönye. Történeti és régészeti Értesítő. — *Erdély. — Erdélyi Múzeum. — *Erdészeti kísérletek. — Értekezések a bölcstud. köréből. — Értekezések a nyelv- és széptud. köréből. — Értekezések a társ. tud. köréből. — Értekezések a tört. tud. köréből. — Földtani Közlöny. — *Genealogiai Füzetek. — *Iparvédelem. — *Kísérletügyi közlemények. — *Magyar Iparművészet. — *Magyar iparoktatás. — Magyar Könyvszet. — *Magyar Könyvszemle. — *Századok. — Orvos-természettud. Értesítő. — Math. és Term. Tud. Közlemények. — Math. és Term. Tud. Értesítő. — Múzeumi és Könyvtári Értesítő. — Numizmatikai Közlöny. — Nyelvtud. Közlemények. — *Pénzügyi Közlöny. — Pozsonyi orvos-természettud.-egyesület közleményei. — Rovartani Lapok. — *Székely Nép. — *Székely Világ. — *Történelmi és Régészeti Értesítő. — Turul. — *Verhandlungen und Mittheilungen des Siebenbürg. Vereinsfür Naturwissenschaften zu Hermanstadt.

A Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőisége az idén is részesített a hozzá beérkezett és kiosztásra szánt könyvtári anyagban. A m. kir. földmívelésügyi Miniszter úr kérésünkre készséggel küldötte meg kiadványaiból azokat a földmívelés körébe tartozó szakmunkákat, melyek könyvtárunkból hiányoztak. Ez az adomány 111 kötetet és füzetet foglal magában. Háromszék vármegye ajándékából az Erdély, Magyar Iparművészet, Magyar Iparoktatás és Századok 1907. évi folyamát s azon kívül még 9 kötet könyvet és füzetet kaptunk. A m. kir. államnyomda és a képviselőház kiadói hivatala hivatalos kiadványait az idén is megküldötte. Az előbbi 67, utóbbi 33 kötetrel gyarapította könyvtárunkat. Kérésünkre a pozsonyi orvos-természettudományi egyesület, a nagyszebeni természettud.

Adományozók jegyzéke

társaság és a szegedi Somogyi-könyvtár régebbi kiadványainak megküldésével kiegészítette ezen közművelődési intézmények évkönyveinek és más kiadványainak sorozatát. Ezeken kívül a könyvtárt adományaikkal még a következők gyarapították:

Bácsbodrogvármegyei tört. társulat, Zombor (4 drb); Balogh István (6 drb); M. kir. Belügyministerium (1 drb); dr. Bene István (10 drb); Benkő Mór (1 drb); Budapest székesfőváros tanácsa (1 drb); Csutak Vilmos (1 drb); Debreczen városi múzeum (1 drb); Délmagyarországi tört. és régészeti múzeum-társulat (2 drb); EKE, Kolozsvár (1 drb); EMKE, Kolozsvár (4 drb); Erdélyi Múzeum-Egylet (5 drb); Eszterházy Sándor, Kassa (1 drb); Felvidéki Magyar Közműv. Egyesület (1 drb); Gömörmegyei Múzeum-Egyesület, Rimaszombat (1 drb); Hunyadmegyei tört. és régészeti társulat, Déva (3 drb); Izr. magyar irod. társulat, Bpest (2 drb); Jókai-nyomda r.-t. (3 drb); Kazinczy-kör, Kassa (1 drb); Kozma Dimény, Énlaka (1 drb); dr. László Ferenc (56 drb); Menyhárt András, Kecset (1 drb); Magyar Nemzeti Múzeum (1 drb); Magyar Védő-Egylet (1 drb); Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsa, Bpest (1 drb); Orosz Endre, Apahida (1 drb); Pálffy Aladár, Székelyudvarhely (3 drb); Sándor Imre, Kolozsvár (1 drb); Sándor Kálmán, Marosvásárhely (1 drb); Sárospataki ifjusági egylet (1 drb); Solymossy Endre, Székelyudvarhely (1 drb); Sorompó-liga, Kolozsvár (1 drb); Székelyudvarhelyi ref. kollegium (1 drb); Tiszafüredi múzeum (1 drb); Tolnavármegyei múzeum-bizottság (1 drb); Udvarhely-megye alispánja (1 drb); Váczi múzeum (1 drb); Veszprémi múzeum-egyesület (1 drb); Végh Endre (1 drb); Zayzon Ferenc (3 drb); özv. Zayzon Ferencné, Székelyudvarhely (16 drb).

Oklevél- és kéziratgyűjteményünk gyarapodása a következő: Vásárlás útján szereztük meg Zsigmond király privilegium-levelét 1406-ból, Bethlen Gábor egyik nemesi oklevelét 1616-ból s egy imádságos könyv kéziratát a XVIII. század elejéről. Benkő Sándor étfalvazoltáni birtokos 19 drb, legnagyobb részét XVI. századbeli székelytárgy oklevelét, Kozma Dimény énlakai unit. lelkész egy körülbelül XIII. századbeli oklevél-töredéket s egy XVII. századbeli vegyes

tartalmu kéziratos könyvecskét, M e n y h á r t András kecseti ref. lelkész egy kéziratos logikát (1836) és Bod Péter Kösziklán épült ház ostroma című munkájának kéziratos példányát, B á l i n t Jakab csehéfalvi birtokos 7 drb XVII—XVIII. századbéli kéziratos művet, továbbá P á l f f y Dénes földbirtokos Tarcsafalváról 80 drb a múlt század első feléből való oklevelet és kéziratot adományozott. A S z é k e l y M i k ó - K o l l e g i u m eljárásága megőrzés céljából múzeumunkban helyezte el a kegyes alapító, néhai A n t a l Zsigmond 4 drb családi oklevelét.

Itt kell megemlítenünk, hogy néhai S z ö c s Ferenc kézdí vásárhelyi lakos végrendeletileg úgy intézkedett, hogy a T u r ó c z y Mózes ágyuöntő irományai, melyek tulajdonában voltak, Múzeumunkban helyeztessenek el. Az iratok átvétele még nem történt meg. A nemes cselekedetért a hagyományozó emlékéért tisztelet illeti.

A könyvtár gyarapodása 577 drb; ebből vásárlás útján szerzetett 75 drb, adomány 507 drb.

II. **Régiségtár.** a) Őskori gyűjteményünk idei szaporulatának legértékesebb része a háromszékmegyei E r ő s d község határában, a T y i s z k-hegyen végzett rendszeres ásások útján gyűjtetett össze. Erről a telepről legnagyobb részt T e u t s c h Gyula brassói archeologus kutatásai nyomán már korábban több értékes tárgy jutott különböző gyűjteményekbe. Azonban rendszeres ásítás, a minek segítségével a leletkörülményeket, a rétegek fekvését és a telepre vonatkozó egyéb lényeges adatokat pontosan meg lehetett volna állapítani, mostanig nem történt.*

Az erődsdi őstelepnek rendszeres ásítás útján való felkutatását már 1904. évi 42. számú felhasználási tervzetünkben programunkba vettük. Nehéz viszonyaink között ezen tervünk kiviteléhez csak az idén foghattunk. Az 1908. aug. 20-án végzett próbaásítás alkalmával szerzett helyszíni adatok felhasználásával, a tulajdonos két egyházközségtől nyert engedély alapján, 93. sz. a. kérést intéztünk Háromszékvármegye közigazgatási bizottságához, hogy a kijelölt befásított területen ásítását végezhessünk. A kért engedélyt 2425. sz. a.

* T e u t s c h Gyula kutatásainak eredményéről külföldi folyóiratokban s az Archeologiai Értesítő XXIV. évf. 221—227. és. a XXVI. 375—377. lapjain számol be. Utóbbi helyen a 375-ik lapon, két helyen is, telőhelyül E l e s d van megnevezve, a mi csak toll-, vagy sajtóhiba. Helyesen: E r ő s d. A XXIV. évf. 221. lapján „Erősd nevű magaslát” helyett E r ő s d község értendő. A magaslát neve, a hol az őstelep van: T y i s z k.

október 8-án meg is kaptuk. Az ásatásokat okt. 9—12-én községbeli munkásokkal, Híbbján Gusztáv VII. g. o. tanuló közreműködésével dr. László Ferenc múzeumőr vezette. Okt. 11-én Gödri Ferenc ig. vál. elnök és Zayzon Ferenc múzeumőr a munkálatokban szintén résztvettek. Köszönettel tartozunk Csulak Zsigmond erösi ref. lelkész urnak, ki az ásatás eredményét többirányu, eléggé meg nem hálálható támogatásával elősegítette. Az ásatások alkalmával felmerült kiadások összege **142 K.**

A tyiszk-hegyi őstelep az Olt folyásához közel, egy 40 m. magas domb tetején Erösd községtől ÉK-i irányban alig egy km. távolságra fekszik. Közeliében még a Csókástetőn, Barabástetőn, Estrázsatetőn, a Veczertetőn s az Olt medrén túl a Priesterhügelen van őstelep. A feltárást előre megállapított terv szerint a domb ÉNy-i részén kezdtük meg előbb 19, majd pedig 28 m. hosszúságban. A martvonaltól befelé $1\frac{1}{2}$ méter széles szalagokban 4—5 m-re haladtunk. Az elért legnagyobb mélység a felszíntől 4·2 m. volt. Az emberi nyomok még ebben a mélységben sem szűnnek meg. A további ásatások fogják megállapítani a kulturréteg legalsó szintjét. Az ásatás színteréről a talált tárgyak lelőhelyének megjelölésével 1:100 méretben pontos alaprajzot s az első ép szelvényről a rétegek pontos feltüntetésével ugyanilyen méretű homlokrajzot vetünk fel. Általában az egész munkálatot a lehető legnagyobb körültekintéssel és gondossággal végeztük, hogy minden leletkörülményről tájékozódást nyerjünk. Ezek az aprólékos adatok adják meg a leletek igazi tudományos értékét. Éppen azért nem arra fektettük a súlyt, hogy minél több tárgyat gyűjtsünk, hanem, hogy lépésről-lépésre előhaladva minden ténnyt gondosan megfigyeljünk. A felvett rajzok, naplójegyzetek a későbbi feldolgozás nélkülözhetetlen segédeszközei.

A rétegek fekvését röviden összefoglalva a következőkben ismertetjük: A föld színét sárgás, alább fekete színű gazdag televény föld borítja. Mindkettő égett agyag-, szén- és festetlen edénytöredékekkel van telítve. 1·3 m. átlagos mélységben kezdődik az átlag 40 cm. vastag, téglavörös színű, felső égett agyagréteg. A festett és festetlen agyagedények legnagyobb részét ebben a rétegben találtuk. Egy zöldes-sárgás színű, hamut és szenet bőven tartalmazó réteg alatt, 2·5 m. mélyen következik a második, szintén vörösszínű, égett agyagréteg. Vastagsága 30 cm-re tehető. A míg a felső teljesen össze-függő, ez a középen 13 méter hosszúságban meg van szakadva. Az itt található edénytöredékek festése magasabb technikára

mutat. Alatta és felette egy összefüggő 2 cm. vastag szénréteg vonul el, még azon a helyen is, hol a közbeeső, alsó vörös agyagréteg megszakad. Alább megint zöldesszinű, hamuval, csonttal, égett agyag- és edénydarabokkal, kagylóhéjjal, csigaházzal tarkított földréteg következik lefelé egészen 4 m. mélységig, meddig a feltárás történt. Ebben a legalsó rétegben három helyen, kissé ferde irányban haladó hengeres üregekre akadunk, mik a földbe vert és elkorhadt cölöpök üregei lehetnek. Földbe mélyített s valószínűleg oldalt ágfonással behuzott és kívül-belől szalmás sárral vastagon meghányt és lesikárolt lakás nyomai a felső rétegben három helyen, az alsóban egy helyen voltak láthatók. Tűzhely maradványai mindenütt mutatkoztak. A feltárt rétegek legjellemzőbb része a felső rétegben talált 2 m. átmérőjű köralapon nyugvó, összeomlott, katlanszerű égető kemence, mely telestele volt egymás mellé és egymás fölé rakott, már kiégett festett és festetlen agyagedényekkel. A kemence oldalfalának alsó részét egy helyen 40 cm. hosszúságban eredeti helyzetében találtuk. Ebből a katlanból 15 edényt szedtünk ki, köztük négyet teljesen épen. De az összeomlottakat is gondos munkával össze lehetett állítani. Az edények nem csupán a festés, hanem az anyag minősége, a diszítés módja s alak tekintetében is nagy változatosságot mutatnak. Középen volt egy 63 cm. magas, hordóalaku, érdesfelületű, karcsu fazék, melyen semmi diszítés sem vehető ki. Körülötte egymás felett és egymás mellett hengeres edénytálcák, szűk- és tágas száju fazakak, csuprok, lapos tálak, egy talpcsöves tál s egy másíknak az alsó hengeres része. A festett és mélyített diszítésű fazakak közül a legnagyobbknak méretei a következők: magassága 39 cm., peremátmérője 25 cm., legnagyobb öblösödésénél átmérője 48 cm., fenékátmérője 14 cm. Füle vagy más fogó készüléke nincs. Az itt talált edények földdel, égetett agyagtörmelékkel csak féligmeddig voltak kitöltve s s egymás közt is üregek voltak. Különösen a két égett agyagrétegben nagyszámban található a lakások és a még meg nem talált égető kemencék oldalfalából eredő s a vesszőfonás mélyedéseit híven feltüntető kiégett sártapaszdarabok. Mondhatni, hogy az egész telepet annyira jellemző, mindkét égett agyagréteg ilyen agyagtapaszdarabokból alakult ki.

Az edényekül használt agyagtárgyakon kívül néhány gyermekjáték edénykét, agyagból mintázott, alig kiégetett két állatocskát (egyik juh, másik disznó), orsónehézékeket s más agyagtárgyakat gyűjtöttünk össze. A csontból készült eszközök között van néhány darab ár, simító, vágó és furó eszköz, egy gondosan kisimított lapos csontkanál, melynek nyelét

egyéb célokra is használták, egy kihegyezett végű lándzsa formájú szuró eszköz, melyet fanyélre lehetett erősíteni, továbbá egy szigonyformájú halászó szerszám, melynek függőlegesen álló hegyes vége — sajnos — le volt törve, de így is sok jellemző vonás tűnik fel rajta. A kőeszközök közül apró kőszilánkok, fenő és csiszoló kövek, kőékek említendők. A melegítésnél, sütésnél használt lapos kövek a tűzpadok körül mindenütt nagy számmal feküdtek. Fém tárgyat a leggondosabb figyelem mellett is csak kettőt találtunk. Egyik egy 7 cm. hosszú, 3 mm. vastag vörösréz ár, a másik egy késpengének 6,5 cm. hosszú és 1,5 cm széles, hegyes vége.

A leírt leletkörülmények, a talált használati tárgyak s az idevágó irodalmi adatok mérlegetése alapján a tyiszkhegyi őstelep eddig feltárt rétegeinek kialakulását az újabb kőkorszak végső idejéből valónak kell tekintenünk. A telephez fűződő tudományos érdekekre való tekintettel, különösen pedig a hazánkban s egyebütt is oly ritkán előkerülő, többszínűre festett edények s általában az itt hosszú időn át folytatott magasfoku agyagművesség alaposabb megismerése céljából a rendszeres kutatásokat, mihelyt csak időt szakíthatunk, tovább folytatjuk. Reméljük, hogy már a tavasz folyamán alkalom fog nyíltni újabb ásatások végzésére. Lehet, hogy ezek az újabb kutatások a most még megoldatlan kérdéseket tisztázni fogják. Köztük azt is, a mi kortörténeti szempontból annyira fontos, hogy a már felderített rétegek s az esetleg még alantabb következők kialakulása ugyanazon korban folyt-e le.

Az ásatások folyamán a tyiszkhegyi őstelepről összegyűjtött tárgyak közül eddig összesen 176 drb tárgyat konzerváltunk és vezettünk leltárba. Sok időt vett igénybe az összetört edények darabjainak összeragasztása. Más segéderő hiányában ezt az aprólékos munkát az ásatást vezető múzeumőr végezte. Az összegyűjtött és még nem konzervált edényeket az 1908. év folyamán fogjuk leltározni. T e u t s c h Gyula szives adományából ugyanerről a telepről még 56 drb festett edény-töredékekből, kőszilánkokból s apró tárgyakból álló kollekciónal gyarapodott régiség-tárunk. Ezekkel együtt a tárgyak száma 232 drb és pedig van köztük: kőeszköz 14 drb, csonttárgy 25 drb, agyagtárgy 191 drb és vörösréztárgy 2 drb. Az agyagtárgyak közt van: 3 gyermekjáték, 2 állatalak, 9 tálacska, 4 csuprocška, 9 drb festett csupor, 31 drb festett kanál nyél-darabja, 1 csaknem ép festett kanál, 1 karcolt díszítésű edény-nyél, 3 orsónehezék, 2 drb átfurt háló-nehezék, 1 festett talpcsöves tál, 1 talpcsöves edénynek festett alja, 5 drb festett, 1 drb festetlen edénytartó henger, 8 drb festett lapos tál nagyobb

töredéke, 6 drb festett és mélyített diszítésű, 4 drb csupán festett diszítésű, 2 drb festetlen fazék- vagy korsóforma edény s végül 98 drb jellegzetes festésű edénytöredék.

A t y i s z k h e g y i ö s t e l e p e n végzett ásatásokról dr. László Ferenc múzeumőr 1907. dec. 1-én az őskori életről tartott ismeretterjesztő felolvasása keretében az összegyűjtött tárgyak bemutatásával kapcsolatban a nagyközönség előtt előadást tartott.

J o ó s I m r e polg. isk. tanár adományából a festett kerámikának még néhány jellemző darabjával gyarapodott régiségtárunk. Ez az adomány összesen 12 drb festett edénytöredékből, egy talpcsöves edény átlukasztott talpas részéből, egy drb ujjbenyomásos edényrészletből és egy kőbalta fokból áll. Lelőhelyük a kisborosnyói Borzvára nevű határrész. A festés technikája az erődsi leletekkel sokban megegyezik.

Egyéb leletek.

G y á r f á s G y ő z ő igazgató-választmányi tag közbenjárására a Feiks, Ramer és Hersch építési vállalat vezetésége a bereczki vasut építése alkalmával Kézdivásárhely területén talált 12 drb cserépedényt múzeumunknak adományozta. Ugyancsak Gyárfás Győző adományából Bodzavámról, Szászfaluból, Baróthról, a sepsiszentgyörgyi Olthid környékéről, Kilyénből, Agostonfalváról, Sepsiszentgyörgy belső területéről 27 drb őskori tárggyal, továbbá háromszék-megyei különböző telepekről 84 drb jellemző edénytöredékkel gyarapodott gyűjteményünk. Ezen adomány legértékesebb darabja egy hatalmas méretű gabonatarató edény, melyet Sepsiszentgyörgy belső területén a Gernád-utcai homokbányában összetörve találtak, de a melyet cementtel jól össze lehetett állítani. Az edény magassága 91 cm., peremátmérője 60 cm. A perem alatt 8 és 16 cm. távolságban ujjbenyomásos kettős szalag fut körül. Egyéb diszítése nincs. — A sepsiszentgyörgyi Kulakert melletti homokbányából Gödri Ferenc ig. vál. elnök adományából 6 drb agyagtárgyat és 1 mammuthcsontot kaptunk. Kovács Dénes utján Rápo József 1 drb 4 fülű csuprot, Mátis Bálint Zajzonból 1 kőbaltát, Sükösd Pál Sepsiszentkirály területéről az Olt medréről 2 drb kupás edénykét, Téglás Gábor akad. tag Lisznyóról 1 őrlőkövet, dr. László Ferenc a sepsiszentgyörgyi Eprestetőről 1 drb átfurt agyagkupot, Elekés György tanuló a szemerjai erdőről egy drb átfurt homokkőszerszámot, Niemandz Vilmos Brassóból a Gesprengi és Salamonsziklai telepekről 36

drb tárgyat, dr. Bodor Tivadar Léczfalváról egy cserépedényt adományozott.

b) Római kori régiségeink csoportja Énlakáról vásárlás útján 3 drb hengerlaku téglával, Gyárfás Győző adományából 1 drb Tordáról való párkánytéglával s néhány drb edénytöredékkal gyarapodott.

c) Közép- és újabbkori régiségek. Néprajzi gyűjtő utunk alkalmával Udvarhelymegyéből vásárlás útján 7 drb kovás pisztolyt, karabélyt, 2 drb rézveretes puskát, Kecsetről 1 drb középkori vascsákányt, 1 drb ágyugolyót szereztünk. Kozma Albert útján Dánér Ferenc Barótról 1 drb török handsárt adományozott. Dada Elek 48-as honvédszázados (Semesnye) múzeumunkban helyezte el nemzetiszínű hadi övbojtját, melyet a szemerjai ütközetben is viselt. Jóság Imre 2 drb tulipános diszítésű faragott kőoszlopot, I. Szász Béla 2 drb ágyugolyót, Jakab János és Zathureczky Gyula 1—1 kulcsot, dr. László Ferenc 1 vashengert adományozott.

d) Modern kegyeleti tárgyak. Özv. Zayzon Ferencné Székelyudvarhelyről 3 drb karravalót adományozott, melyek közül egy a Batthyáni-gyász, 2 pedig a 13-vértanu gyász kifejezője volt. Egy másik ilyen rendeltetésű, fából készült karravalót 1851-ből Czintos Sándor volt szives múzeumunkban elhelyezni.

e) Érem- és pénzjegygyűjteményünk csupán adományok útján gyarapodott. Összes gyarapodás érmeiben: 275 drb, pénzjegyekben: 18 drb. Az érmeek közt ókori 34, erdélyi 10, hazai 57, külföldi 174 (ezüst 57, réz, bronz, sárgaréz 218). A pénzjegyek közül 10 drb Kossuth-bankó, 8 drb külföldi papírpénz. Gyűjteményeink éremcsoportját adományaikkal gyarapították: a m. kir. miniszterelnök ség gróf Andrássy Gyula emlékérmét (1906) küldötte meg; Andrási Gyula tanuló (2 drb); Benkő Sándor Étfalvazoltán (1 drb); Berkovics Lajos (6 drb); Domokos Ernő (3 drb); Edelstein József (5 drb); Hochman Jakab (2 drb); Kertay Viktor, Brassó (13 drb ókori, 1 erdélyi, 1 külföldi érem); Kondor Sándor (2 drb); dr. László Ferenc (18 drb); Losonczi Ferenc (11 drb); Magyar Károly (72 drb); Megyaszáy Mihály, Felsőcsernáton (1 drb); Nagy Mózes (1 drb); Sorbán Lajos, Kőröspatak (3 drb ókori); Teleki Lajosné (6 drb); Teutsch Gyula, Brassó (95 drb); Vajna Dezső (3 drb); Vajna Gábor (3 drb); Várhelyi Samu (3 drb); Vetési László (13 drb); Zayzon Ferenc (2 drb); Zathureczky Ferenc (6 drb). Pénzjegyeket adományoztak: Botos János (1 drb); Kiss

Pál (5 drb); Magyar i Károly (3 drb); Teutsch Gyula, Brassó (8 drb); Török Albert (1 drb).

A régiségtár összes gyarapodása 731 drb tárgy; ebből vásár 176 drb, ajándék 555 drb.

III. Néprajzi gyűjtemény. A Székelyföld néprajzi anyagának összegyűjtését tovább folytattuk. 1903-ban kezdtük meg ezt a munkát. Öt év alatt annyira haladtunk, hogy Háromszék- és Udvarhelymegye legnagyobb részét bejárhattuk s Csikmegye néhány községében is végezhetünk gyűjtéseket és néprajzi felvételeket. Az 1907. év folyamán jul. 18—21-ig dr. László Ferenc, jul. 22—26-ig dr. László Ferenc és Zayzon Ferenc, aug. 22—23-ig és aug. 26—27-ig dr. László Ferenc végezte a gyűjtést. Azonkívül okt. 9—12-én az erősi ásatások idején több néprajzi tárgyat szereztünk. Gyűjtőutunkban meglátogattuk Székelymuzsna, Mátisfalva, Agyagfalva, Hodgya, Farczád, Farkaslaka, Kecset, Kisfalud, Csehétfalva, Énlaka, Firtosmartonos, Tarcsafalva udvarhelymegyei, Csikmadaras, Csikkarczfalva, Csikszentdomokos, Gyimesbükk, Gyimesközéplök, Gyimesfelsőlok csikmegyei, végül Erőd és Árapatak háromszékmegyei községeket. Az 1907. év folyamán 17 nap alatt bejárt székely községek száma tehát: 20. Tovább kell folytatnunk a gyűjtést Háromszék- és Udvarhelymegye néhány községében. Csikmegye, Kisküküllő- és Marostordamegye legnagyobb részében.

A gyűjtő utakon szereztünk összesen 534 drb tárgyat, más alkalommal, különösen a Székely Kiállításon vásároltunk még 117 darabot. Adományok összege 35 darab. Az egész gyarapodás: 686 drb. A néprajzi gyűjtő utakon múzeumunk másnemű érdekeit is szolgáltuk. Mődunkban volt többi gyűjteményeinket is értékes tárgyakkal gyarapítani.

Könnyebb áttekintés céljából a gyűjtés eredményéről, egyéb vételekről és adományokról az alábbi összeállításban számolunk be. A tárgyak egyenkénti felsorolását jelentésünk szükkerete nem engedi meg. I. Gazdálkodás köréből: 80 drb; II. pásztorkodás, állattenyésztés köréből: 43 drb; III. halászat, vadászat köréből: 10 drb; IV. házberendezési tárgyak (butorok stb.) 17 drb; V. konyhaszerszám: 62 drb; VI. fonás, szövés szerszámai: 120 drb; VII. népviselet köréből: 25 drb; VIII. női kézimunka (varrottasok, szőttesek stb): 143 drb; IX. mindennapi használati tárgyak (utenziliumok): 23 drb; X. kismesterségek köréből: 64 drb; XI. népeleti tárgyak: 6 drb; XII. gyermekjáték: 16 drb; XIII. egyéb néprajzi tárgy (legfőképen fényképek): 77 drb.

Néprajzi gyűjtések, egyéb vásárlások.

Adományok.

A népráji gyűjtemény anyagát adományok útján gyarapították: Csíszér Mihály (1 drb), Gábosi Dénes, Gyimesfelsőlök (1 drb), Horváth István (3 drb), Indig Aron, Keresztvár (3, drb), Kásás Barnabás, Csikmadaras (4 drb), Kelemen Ágnes, Nagyborosnyó (1 drb), dr. Kovács József, Csikszereda (2 drb), dr. László Ferenc (2 drb), Mihály Emma, Sepsiárkos (1 drb), Szakács György, Oltszem (2 drb), Tankó Sándor (1 drb), Teutsch Gyula, Brassó (6 drb), Vilikó Jenő, Székelytamásfalva (5 drb), özv. Zayzon Ferencné, Székelyudvarhely (3 drb).

IV. Képzőművészeti gyűjtemény. Ez a csoport fedezet hiányában mindössze a Modern Festők 1907. évi füzetével gyarapodott. Itt kell megemlítenünk, hogy Bálint Benedek kézdívsárhelyi áll. polg. isk. tanár lekötelező készséggel kilátásba helyezte, hogy különböző művészeti tárgyai közül, miket maga alkotott, néhányat Múzeumunk rendelkezésére fog bocsátani.

V. Természetrajzi gyűjtemény. A Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelőisége a Főfelügyelőség által eszközölt gyűjtések és a Magyar Nemzeti Múzeum kettős példányainak anyagából állami letétként 510 drbból álló Hemiptera-gyűjteményt küldött, mely összesen 246 fajt foglal magában. Dr. Lendl Adolf intézetében preparáltunk 1 drb kékes réti héját, egy drb éjjli gémet (mindkettő Gábor Péter adománya), egy drb vizityukot (Benkő Pál adománya), egy drb bibicet (Ótvész Pál adománya) és egy 6-lábu bárányt (Pál Géza adománya Bölönből). Ifj. báró Szentkereszty Béla, (Árkos) 2 agancsot, Forró Károly (Dálnok) egy preparált medvekoponyát adományozott. — A székelyudvarhelyi m. kir. erdőhivatal kérésünkre készséggel engedte át a Székely Kiállításon bemutatott 23 fajból álló székelyföldi fagyűjteményt. Gróf Mikes Ármin zabolai fűrésztelepe 3 drb fenyőtönköt és 5 drb részben feldolgozott famintát, dr. László Ferenc 18 faj szárított virágos növényt adományozott. — Ásványgyűjteményünk legfőképpen a Székely Kiállításon bemutatott székelyföldi ásványokkal gyarapodott, melyeknek egyrésze technológiai gyűjteményünk kiegészítésére fog szolgálni. Ásványokat, kőzeteket, kőületeket adományoztak: Ifj. dr. Daniel Gábor, Olasztelek (az Erdővidéken végzett kutatásokból 25 drb barnaszén, vas- és mángánérc); Ditró község előljárósága (19 drb): Erdővidéki bányaegylet r.-t. Köpec (1 drb); Gáspár Gyula, Korond (2 drb); Kő- és agyagipari szakiskola igazgatósa

Székelyudvarhely (4 drb); Lánszky József, Szentkeresztbánya (8 drb); Latzina Vilmos, Gyalár (16 drb), Málnásfürdő birtokossága (5 drb); Máti s Bálint, Zajzon (1 drb); Riemer Gusztáv, Székelyudvarhely (4 drb); Siculi a r. t., Málnásfürdő (1 drb); Zuliáni Péter, Málnásfürdő (2 drb). — Tájrajzi tárgy u fényképgyűjteményünket Nagy Sándor Csikszentmártonról 1 drb-bal, dr. László Ferenc Bodza vidékéről 2 drb-bal és a Sicilia r. t. Málnásfürdőről 7 drb-bal gyarapította.

A természetrajzi gyűjtemény összes gyarapodása **666** drb, miből állami letét **510**, vétel **5**, adomány **151** drb.

Jelentésünk végén lévő táblázat gyűjteménycsoportok szerint Múzeumunk 1907. évi összes gyarapodásának a statisztikája.

Kedves kötelességünknek teszünk eleget, midő n mindazoknak, kik egy vagy más adománnyal Múzeumunk gyűjteményeit az elmúlt évben gyarapították, Igazgató-Választmányunk nevében ezen a helyen is hálás köszönetünket nyilvánítjuk.

Helyiségviszonyaink miatt gyűjteményeinkben rendszeres munkát végezni alig lehet. Az összes munkálkodás a folyó adminisztrációs ügyek végzésén kívül jelenleg többre nem terjeszkedhetik ki, csupán arra, hogy az összes tárgyakat a szükséges konzerválások elvégzése után beérkezésük sorrendjében szakok szerint a „Szaporodási jegyzék“-be vezetjük s ennek megfelelően számmal jelöljük. Gondoskodás történik, hogy épségben maradásuk biztosítva legyen. A könyvtári anyagot IV. 1292—1523. folyó szám alatt; a régiségtárat I. 224—674. folyó szám alatt; a néprajzit II. 1250—1677. folyó szám alatt; a természetrajzit III. 308—392. folyó szám alatt vezettük be a szaporodási jegyzékekbe.

A gyűjtemények használati statisztikája a C) mellékleten VI. van összeállítva. Tudományos intézetek s egyesek is többrendben keresték meg Múzeumunkat könyvek, oklevelek és másféle tárgyak használata végett.

Helyiségeinknek a kiállításra teljesen alkalmatlan volta dacára sem csökkent a közönség érdeklődése a gyűjtemények látogatásában. Tavasztól őszi g ünnep- és vasárnapokon délelőtt, kívánatra bármikor nyitva lévő piaci bolthelyiségben a látogatók könyve szerint a helyi közönség, nyári időben főképpen az átutazó idegenek nagy száma szemlélte meg gyűjteményünket.

A személyzetre vonatkozó adatok D) mellékleten vannak VII. összeállítva. Elnök, pénztáros és két múzeumőrrel együtt az Igazgató-Választmánynak összesen 15 tagja van.

V.

Gyűjteményekben végzett munka.

VI.

A gyűjtemények használati statisztikája.

A közönség érdeklődése.

VII.

VIII.
Múzeum-
egyesület.

Egyesületünk nincsen s így egyesületi életről nem számolhatunk be. Egyesület alakítását megelőzőleg Csik- és Udvarhelyvármegyével való viszonyunkat kell tisztázni s a szervezetben ennek folytán beálló változás szerint lehet majd megalakítani az egyesületet. E kérdéssel Igazgató-Választmányunk már régebben is foglalkozott s ennek alapján reméljük, hogy a Múzeum épület építésének megkezdése a legalkalmasabb időpont lesz az egyesület megalakításához megkívántató érdeklődés felkeltésére is.

IX.
Zárószámadás,
vagyonállás.

Az 1907. évi zárószámadás és vagyonmérleg E) jelzetű mellékleten van. E szerint nem véve számításba a 9. lapon már kimutatott számadási tételeket, melyek a különböző államsegélyekre vonatkoznak, bevételek összege az átfutó tételekkel s a Háromszékvármegyétől kapott évi 1400 kor. segéllyel együtt: 3877 kor. 61 fillér; kiadások összege: 3513 kor. 09 fillér; pénztári maradvány: 364 kor. 52 fillér.

Vagyon állás 1907. dec. 31-én: 1. Alapítványi törsvagyon: 3267 kor. 05 fillér; 2. alapítványi jelleggel nem bíró tőke: 1000 kor.; 3. építkezési alap: $(12000 + 10000 + 8254 \cdot 58 =)$ 30254 kor. 58 fillér; 4. pénztári maradvány 1907. évről: 364 kor. 52 fillér; 5. gyarapítási államsegélyből pénztári maradvány: 218 kor. 82 fillér; 6. építési államsegély kamatokkal együtt: 20675 kor. 96 fillér; 7. Múzeumtelek értéke: 30000 kor. Cselekvő állás a gyűjtemények értékét számításba nem véve: **85780** kor. **93** fillér.

X. Az évi jelentésen kívül az 1907. évben más kiadványunk nem volt. Régebbi kiadványaink jegyzéke az 1905. évi jelentésben s a Magyar Minerva III. évfolyámában tétetett közzé.

A Székely Nemzeti Múzeum Igazgató-Választmányának 1908. február 22-én tartott gyűléséből:

Gödrí Ferenc

elnök.

Dr. László Ferenc
múzeumőr.

Zayzon Ferenc
múzeumőr.

Az 1907. évi gyarapodás statisztikája.

Gyűjteménycsoportok	Aján- dék	Vétel	Össze- sen
I. Könyvtár.			
a) Könyvek	312	72	384
b) Hírlapok	2	—	2
c) Apró nyomtatványok	72	—	72
d) Térképek	2	—	2
e) Kéziratok	20	1	21
f) Oklevelek és egyéb iratok	94	2	96
g) Egyéb könyvtári anyag	—	—	—
Összesen ...	502	75	577
II. Régiségtár.			
a) Őskori régiségek	238	158	396
b) Római régiségek	10	3	13
c) Közép- és újabbkori régiségek	10	15	25
d) Modern kegyeleti tárgyak	4	—	4
e) Érmek és pénzjegyek	293	—	293
Összesen —	555	176	731
III. Néprajzi gyűjtemény.			
a) Magyar néprajzi tárgyak	29	651	680
b) Hazai nemzetiségek néprajzi tárgyai	6	—	6
Összesen —	35	651	686
IV. Képzőművészeti gyűjtemény.			
a) Festmények	—	—	—
b) Kézi rajzok, metszetek és egyéb hasonmások	—	—	—
Összesen ...	—	—	—
V. Természetrajzi gyűjtemény.			
a) Állatok, állattani készítmények	*513	5	518
b) Növények	49	—	49
c) Ásványok, kőzetek	87	—	87
d) Egyéb tárgyak	12	—	12
Összesen ...	661	5	666
Végösszeg ...	1753	907	2660

Az egész gyarapodás 2660 drb tárgy.

* Ebből 510 drb állami letét.

